

نقش مدیریت استراتژیک در بهره برداری از منابع فسیلی و ایجاد اشتغال

دکتر عظیم ساحتی مهر

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب

چکیده:

محور بودن انسان برای توسعه یک حقیقت انکارناپذیر است و بایستی در بهره برداری از منابع نقش تعیین کننده عامل انسانی را همواره در مد نظر داشت. به تجربه ثابت شده است که زمانی وجود منابع از اهمیت ویژه خود در توسعه می تواند برخوردار باشد که مدیریت علمی و اصولی در تولید و مصرف از آن نیز وجود داشته باشد. کشور ایران با برخورداری از منابع عظیم نفت و گاز نه تنها در منطقه بلکه در سطح بین المللی بعنوان یکی از کشورهای تأثیرگذار در تحولات اقتصادی جهان محسوب می گردد زیرا که هرگونه تصمیم گیری در رابطه با صدور منابع فسیلی در موازنه عرضه و تقاضا در رابطه با انرژی و قیمت آن موثر واقع شده و رشد یا رکود اقتصادی را میتواند در مقیاس جهانی تحت الشعاع قرار دهد. در این میان، پرداختن به این ماده حیاتی می تواند یادآور این حقیقت نیز باشد که انتظارات جامعه با افزایش صادرات و روند صعودی گرفتن قیمت ها در چه حدی برآورده گردیده و درآمدهای حاصله از نفت در کم کردن مشکلات مادی و معنوی و ایجاد اشتغال برای جوانان آیا توانسته است از نقش تعیین کننده خود برخوردار شود؟ چنانچه جواب این سوال چندان قانع کننده نبوده و از منظر کافی برخوردار نباشد مسلماً در مدیریت و بهره برداری از منابع و یا در سرمایه گذاری ها، مشکلات عمده ای بایستی وجود داشته باشد که نتیجه گیری از اقدامات و تصمیم گیریها را نتوانسته است در حد مطلوب امکان پذیر سازد.

واژه های کلیدی: منابع فسیلی - اشتغال - مدیریت - توسعه.

۱ - مقدمه :

آنچه مسلم است منابع انرژی فسیلی در جزو منابع تجدید ناپذیر محسوب شده و با احتمال قوی در مدت کمتر از نیم قرن به پایان خواهد رسید . جای تأسف خواهد داشت که برخی از ممالک در حال توسعه علیرغم عدم دسترسی به این منابع بتوانند از دوره زمانی انرژی ارزان استفاده کرده و خود را به جرگه ممالک توسعه یافته برسانند در حالیکه کشورهای صاحب این منابع از جمله ایران نه تنها از وجود چنین امکانات حیاتی و ارزآور بطور مطلوب استفاده نکرده ، بلکه هنوز هم در جرگه کشورهای وابسته به تکنولوژیهای غربی و یا در زمره کشورهای کمتر توسعه یافته محسوب شوند . کشور ایران با توجه به داشتن منابع انسانی غنی و برخوردار از درجه هوشی بالا ، توان بهره برداری و به ثمر رساندن سرمایه گذارهای کلان و ایجاد اشتغال در زمینه های مختلف را دارا بوده و می تواند در کمترین زمان ممکن مسیر توسعه را پیموده و خود را در زمره کشورهای توسعه یافته قرار دهد .

در این مقاله ضمن پرداختن به موانع توسعه به مدیریت استراتژیک و برنامه ریزی تأکید گردیده و جهت رسیدن به اهداف توسعه پیشنهادات سازنده ای نیز ارائه می گردد .

۲ - مشکلات و موانع توسعه :

در پرداختن به وضعیت اکثر کشورهای توسعه نیافته و یا در حال توسعه میتوان با واقعیت هایی روبرو شد که برای تجزیه و تحلیل آنها لازم است از نگرش های علمی و تخصصی استفاده گردد. آیا وجود منابع زیر زمینی و ارز آور بودن آنها به علت کسب درآمد و برخورداری از رفاه ، به نوعی از تلاش و تکاپوی زیاد و حرکت در مسیر توسعه جلوگیری می کند و یا اینکه به عنوان نیروی محرکه جانبی ، حرکت در این مسیر را از شتاب فزاینده برخوردار می سازد؟

جواب این سوال را نمی توان به آسانی مطرح کردن آن پیدا کرد. زیرا که عدم موفقیت و نارسایی ها از عوامل مختلفی ناشی می گردد که در آن مسائل فرهنگی در جامعه نیز از نقش تعیین کننده برخوردار می باشد . مقایسه کشور ایران با برخی از کشور های هم جوار فاقد و یا با بهره کم از منابع انرژی فسیلی نظیر ترکیه و یا برخوردار از این منابع نیز کشورهای حاشیه خلیج فارس نشان می دهد که میزان پیشرفت در تولید و خدمات در حد رضایت نبوده و درآمدهای کلان نفتی هنوز نتوانسته است. در نزدیک شدن به دنیای صنعتی و یا در ارائه خدمات از نقش تعیین کننده برخوردار باشد.

تورم و بیکاری بویژه در رده جوانان در جامعه بر تشدید نگرانی و وجود مشکلات در اقتصاد خرد و کلان را در اشکال مختلف خود به نمایش می گذارد که توجه و یافتن راه حل های ممکن را از طرف مسولین و دست اندارکاران در اولویت خاص طلب می نماید. در کتاب مدارهای توسعه نیافتگی در اقتصاد ایران آمده است که : کشور ایران از جمیع کشورهای است که علیرغم غنای طبیعی و دسترسی به منابع معدنی بسیار ارزشمند ، از جمله نفت ، هنوز از نظر اقتصادی در زمره کشورهای توسعه نیافته جهان به شمار می رود و با تمامی مشکلات اقتصادی معمول در جهان سوم روبه رو است [۱]. این مشکلات می تواند در چهار گروه اصلی طبقه بندی گردد و در هر گروه اصلی اول نیز مشکلات تبعی مربوط به مشکل اصلی را می توان برشمرد . مشکل اصلی اول عدم تحرک و پویایی در تولید کل سرانه می باشد ، تولید ناخالص داخلی کشور به قیمت ثابت در سال ۱۳۶۷ در حدود ۲۹۶۱ میلیارد ریال برآورد شده که تقریباً معادل مقدار همین متغییر در سال

۱۳۵۲ است. ملاحظه میشود که حجم تولید کل جامعه، جدا از نوسانات کوتاه مدت سالانه، طی این مدت یعنی ۱۵ سال ثابت مانده است. بعلاوه تولید ناخالص داخلی سرانه در سال ۱۳۶۷ در حدود ۵۵/۵ هزار ریال تخمین زده شده که حدوداً معادل مقدار همین متغیر در سال ۱۳۴۶ است. به عبارت دیگر، تولید ناخالص داخلی سرانه کشور در سال ۱۳۶۷ معادل مقدار همین متغیر در ۲۱ سال پیش است.

کار دهی سرانه شاغلین نیز در سال ۱۳۶۷ به حدود ۲۵۸۰۰۰ ریال کاهش یافته که حدوداً معادل مقدار همین متغیر در سال ۱۳۴۸ یعنی ۱۹ سال پیش می باشد. در عین حال در همین دوران در آمد ارضی ایران از محل صادرات نفت حدوداً ۲۴۰ تا ۲۵۰ میلیارد دلار بوده است. دقت در ارقام فوق این سوال را مطرح می کند که جامعه ایران طی این مدت چه الگویی از تخصیص منابع و به ویژه تخصیص منابع عظیم ارزی فوق را برگزیده است که تولید ناخالص داخلی آن در سطح ۱۵ سال قبل، تولید ناخالص داخلی سرانه آن در سطح ۲۱ سال قبل، و کار دهی سرانه نیروی انسانی آن در سطح ۱۹ سال قبل قرار گرفته است. بایستی دقت گردد که مشکل اساسی فوق به مشکلات دیگر اقتصادی نیز می انجامد. اهم این مشکلات عبارت از: کاهش نسبی تشکیل سرمایه، افزایش بیکاری آشکار و پنهان، گسترش فقر و عقب ماندگی بیشتر بافت فنی. مشکل اصلی دوم مربوط به ساختار نامناسب تولید است. در این حوزه از وضعیت اقتصادی کشور، مشکل عدم تناسب ساختار تولید، خود را در سه زمینه نمایان می سازد که عبارتند از: ۱- گسترش نامتناسب بخش خدمات، ۲- دوگانگی شدید ساختار اقتصادی، ۳- وابستگی تولید به دنیای خارج.

مشکل اصلی سوم را می توان در عدم تناسب سیاستهای پولی و بانکی خلاصه کرد. شرایط اشاره شده در قبل و مشکلات دیگری که در این زمینه ها وجود دارد، همگی باعث می شود که حجم نقدینگی جامعه به شدت در حال گسترش و افزایش باشد.

مشکل اصلی چهارم، حدود و نحوه عمل دستگاه اداری - اجرایی یعنی دولت است. نحوه عمل هدایتی جامعه توسط دولت در دوران اخیر دچار معضلات و مشکلات فراوانی شده است که مشکلات اصلی آن را می توان در چند حوزه مطرح کرد: ۱- عدم وجود مبانی نظری از پیش مشخص شده در زمینه حدود و نحوه دخالت دولت در اقتصاد ۲- گسترش بار مالی فعالیتهای دولتی نامتناسب با درآمدهای دولت ۳- گسترش نامتناسب وظایف دولت با هزینه های انجام وظایف و ۴- گسترش نا سنجیده دخالت های دولت در اقتصاد از طریق وضع مقررات پیچیده و وسیع نامتناسب با توان اجرایی آن. بایستی توجه گردد که مشکلات اشاره شده، خود ناشی از معضلات بنیانی تری در جامعه است که شناخت آنها می تواند راهنمایی استراتژی های حرکت بلند جامعه باشد.

توسعه نیافتگی از دیدگاه علمی، مقوله ای است در تحول مبنای علمی - فنی تولید اقتصادی از وضعیت سنتی به وضعیت مدرن. به عبارت دیگر، زمانی جامعه از نظر اقتصادی توسعه می یابد که مبانی علمی - فنی تولید خود یعنی دانش علمی، دانش فنی، وسایل و ابزار کار و مهارت های خود را از وضعیت قبل از انقلاب صنعتی به وضعیت پس از انقلاب صنعتی متحول سازد. مهم ترین این عوامل عبارتند از تحول فرهنگی، به کارگیری تمام توان جامعه در جهت تقویت سرمایه انسانی، انباشت سرمایه، تدوین و انتخاب نظام مناسب اقتصادی و حفظ ثبات نظام [۱]. باعث تاسف می باشد که اغلب کشورهای توسعه یافته نیز به منظور دسترسی به منابع کشورهای کمتر توسعه یافته اکثراً در صدد تحمیل نظریات و خواسته هایشان به کشورهای صاحب منابع بوده و تلاش در ناپایدار کردن ثبات نظام سیاسی آنها دارند.

همایش ملی افزایش درآمدهای نفتی و ایجاد فرصت های شغلی

بیست و پنجم مهرماه ۱۳۸۷ - دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر

در مطلبی تحت عنوان جایگاه فرهنگ در برنامه کار بین الدول، استراتژی بین المللی توسعه سازمان ملل متحد برای سومین دهه توسعه آمده است که: برای اینکه استراتژی تعیین شده به اهداف خود دست یابد، ایجاد دگرگونی ها در اقتصاد جهانی و در اقتصاد کشورهای صنعتی و کشورهای در حال توسعه لازم است. بنابراین اصلاحات بنیادی، نهادی و ساختاری در مناسبات اقتصاد بین المللی ضرورت دارد. شتاب بخشیدن به روند توسعه مستلزم توزیع عادلانه تر امکانات اقتصادی بین کشورهای است. این امر برای دنیایی که در وابستگی متقابل به سر می برد، منشاء قدرت اقتصادی خواهد بود. توزیع عادلانه مستلزم انجام اصلاحاتی متناسب با صنعتی شدن کشورهای در حال توسعه است و این اصلاحات باید در ساختارهای جهانی تولید و مصرف انجام گیرد. برای تحقق این امر کشورهای در حال توسعه باید امکان نظارت موثر بر نحوه استفاده از منابع خود به دست آورند. علاوه بر این انجام اصلاحاتی در مناسبات اقتصاد بین المللی ضرورت دارد تا بدین وسیله مشارکت عادلانه، کامل و موثر این کشورها در امر تنظیم و اجرای کلیه تصمیم گیریهای مربوط به همکاری هایی بین المللی برای توسعه تضمین شود [۲]. با توجه به موارد اشاره شده در فوق می توان چنین نتیجه گیری کرد که کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران برای حذف موانع توسعه در سطح ملی و بین المللی خود نیازمند نگرش سیستمی به مسائل بوده و بایستی قبل از به تحلیل رفتن منابع موجود به ویژه در رابطه با منابع فسیلی درصدد برون رفت از وضعیت موجود و رسیدن به وضعیت مطلوب و گرفتن شتاب فزاینده در مسیر توسعه باشند.

۳ - WTO و رقابت در تولید و تجارت :

با پرداختن به نفت و کسب درآمدهای کلان از طریق فروش این ماده حیاتی این سوال مطرح میگردد که چگونه میتوان با سرمایه گذاریها، کشور را در مسیر تولید و تجارت فعال نموده و نیروهای انسانی جامعه را در گرداندن چرخهای صنعت و فعالیتهای مربوط به کشاورزی و خدمات از نقش تعیین کننده برخوردار ساخت. چنانچه از سرمایه گذاریها نتیجه مطلوب عاید نشود بتدریج با تحلیل رفتن سرمایه بناچار فعالیتهای اقتصادی نیز به سمت رکود ورشکستگی هدایت شده و نه تنها امکان جذب نیروهای جدید در مراکز صنعتی، خدماتی و کشاورزی فراهم نميآید بلکه نیروهای موجود نیز در معرض تهدید بیکاری و خروج از فعالیتهای اقتصادی قرار میگیرند. تصور بر این است که با الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی یا WTO زمینه های مساعدی برای فعالیت بوجود میآید در حالیکه چنانچه بستر سازی مناسبی برای آن در مد نظر نباشد یک چنین اقدامی اغلب مشاغل صنعتی را نیز به زیر سوال برده و بر شدت بیکاری و عوارض جانبی آن میتواند بیافزاید. لازم بتوضیح است که سازمان تجارت جهانی از اول ژانویه ۱۹۹۵ کار خود را با ۱۲۵ عضو آغاز کرد. در حال حاضر ۱۵۱ عضو دارد. ۲۹ کشور از جمله ایران در روند الحاق به آن قرار دارند. اگر در جمهوری اسلامی ایران قابلیت تولید و صدور مد نظر باشد بدون شک نفت، گاز، محصولات پتروشیمی، فرش، خشکبار، ادویه جات و خاویار ردیف های اول را بخود اختصاص میدهند. در سال ۱۳۸۴ در آمد ایران از صادرات نفت و گاز به ۵۲ میلیارد دلار بالغ شده است این در حالی است که در سال ۷۹ این در آمد معادل ۲۴ میلیارد دلار بود. ذخایر نفت ایران به حدود ۹۰ میلیارد بشکه و ذخایر گاز ایران به ۲۴/۵ تریلیون متر مکعب تخمین زده شده است. با توجه بموارد اشاره شده در فوق بنظر میرسد بخش های انرژی و کشاورزی مزیت های نسبی ایران را بخود اختصاص میدهند و در مراحل بعدی صنایع و معادن و بالاخره خدمات قرار دارند. آمار و ارقام نشان میدهد که بخش انرژی در اقتصاد ایران از اهمیت خاص برخوردار است. در این بخش نفت و گاز موقعیت ویژه ای دارند.

الحاق ایران به سازمان تجارت ممکن است روند تصمیم گیری و اجرایی، سیاست ها و برنامه ریزی ها را تحت تاثیر قرار دهد. امکان دفاع از منابع این بخش در چهار چوب مقررات WTO شرایط بازارهای جهانی و سایر تعهدات منطقه ای - بین المللی کشور عواملی هستند که میتوانند شرایط بخش انرژی را دگرگون سازند. لذا توجه به موضوعات بخش انرژی در تجارت بین المللی حائز اهمیت خواهد بود [۳] .

آگاهی و شناخت از قوانین و عملکرد سازمان تجارت جهانی موضوع دیگری است که قبل از پیوستن به این سازمان بایستی در مد نظر باشد. روند الحاق معمولاً پیچیده، سخت و طولانی میباشد و نیازمند آماده سازی جدی است. اجماع سیاسی و اتفاق آراء اجتماعی در این رابطه به راحتی حاصل نمیشود و هماهنگی بین ارکان های مختلف دولتی نیز فقط با برنامه ریزی مدبرانه و مقتدرانه بدست خواهد آمد. جمهوری اسلامی ایران معمولاً با مشکلاتی نظیر فقدان منابع انسانی و مالی، کمبود شناخت فنی و علمی نسبت به موافقت نامه های WTO و عدم دستیابی به اطلاعات مورد نیاز جهت تحلیل مواجه می باشد و بهتر است در این زمینه اقدام جدی به عمل آید [۳] . بایستی توجه داشت که اولین هدف ایران از الحاق به سازمان تجارت جهانی حضور در سازمانی است که بزرگترین و مهمترین چهار چوب برای تصمیم گیری در زمینه مسائل تجارت بین الملل میباشد. این امر به منزله شرکت در روند تاثیر گذاری بر تحولات بین المللی در زمینه مسائل اقتصادی و بازرگانی است که هر یک از تحولات به نوعی برسرنوشت کشور دخیل خواهد بود. هدف دیگر افزایش سهم کشور در تجارت جهانی است. لازم بتوضیح میباشد که سهم ایران از تجارت جهانی از ۱/۵ درصد در سال ۱۳۵۶ به کمتر از ۴۵ صدم درصد در سال ۱۳۸۵ تنزل یافت و این امر عمدتاً به دلیل سیاست های حمایت گرانه، اقتصاد دولتی و برقراری محدودیت هایی در زمینه صادرات و واردات بود. برای دستیابی به اهداف خاص در این زمینه اقداماتی از قبیل کاهش تصدی گری دولت در امور اقتصادی، پایین آوردن میزان حمایت های تعرفه ای و غیر تعرفه ای از محصولات داخلی، برقراری ارتباط نهادینه با بازارهای خارجی ضروری است. برای حضور در بازارهای بین المللی، کشور بایستی توان تولیدی و صادراتی خود را افزایش بخشد که این امر مستلزم دسترسی به سرمایه، تکنولوژی، مدیریت و بازارهای کشورهای توسعه یافته می باشد. در پرداختن به موارد فوق لازم است اشاره گردد که ممکنست دسترسی به سرمایه به علت وجود منابع گسترده انرژی فسیلی از نفت و گاز امکان پذیر باشد ولی مسلماً دسترسی به تکنولوژی، اعمال مدیریت اصولی و نفوذ در بازارهای کشورهای توسعه یافته به آسانی امکان پذیر نخواهد بود. با عضویت در سازمان تجارت جهانی کلیه محدودیت ها بر صادرات و واردات لغو میشود و با حذف هر نوع محدودیت برصادرات و واردات، در واقع مرزهای ملی اقتصادی فلسفه وجودی خود را از دست میدهد، با حذف مرزهای ملی اقتصادی و امکان مبادله آزاد کالا بین کشورها، فقط تولید کنندگانی در صحنه اقتصاد باقی میمانند که پایین ترین هزینه تولید را داشته باشند. بعبارت دیگر آزاد سازی تجارت جهانی در عمل سبب میشود تا ارزان ترین تولید کننده در دنیا مشخص شود.

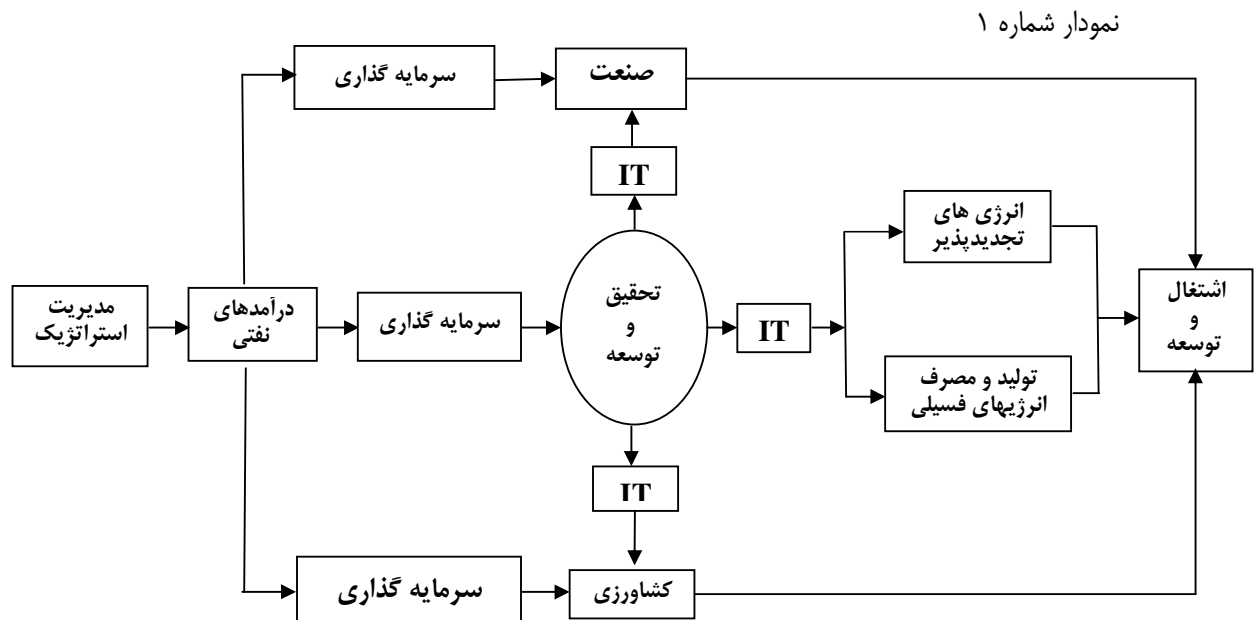
عضویت در سازمان تجارت جهانی بمعنی حذف صنایع نا کار آمد است. اگر کارخانه ای دارای پرسنل مازاد باشد، اگر کارخانه ای دارای سوء مدیریت باشد، اگر کارخانه ای دارای ماشین آلات فرسوده باشد و... که این عوامل باعث افزایش هزینه تمام شده کالا در آن کارخانه میگردد، و خود به خود در صورت باز بودن مرزها و نبودن تعرفه، این کارخانه ها نمیتوانند با جنس مشابه خارجی رقابت کنند، بنابراین خود به خود از حیات اقتصادی کشور حذف میشوند، عضویت در سازمان تجارت جهانی بمعنای حذف صنایعی است که به هر علت هزینه تمام شده آن ها بالاتر از هزینه تمام شده رقیب خارجی شان است [۴] . توجه به موارد فوق نشان میدهد که حتی الحاق به سازمان تجارت جهانی نیز چنانچه ارزیابی از وضعیت

موجود و برنامه ریزیهای موثر برای رقابتی شدن فعالیتهای اقتصادی وجود نداشته باشد نه تنها موجب افزایش اشتغال ، بلکه ممکن است عاملی در جهت افزایش بیکاری نیز بشود . حذف تهدیدها و استفاده از فرصت ها به نگرش سیستمی و استفاده از توانهای علمی و تخصصی نیاز دارد.

۴ - نقش مدیریت استراتژیک در بهره برداری از منابع فسیلی و ایجاد اشتغال :

قبلاً توضیح داده شد که علیرغم افزایش کلان در درآمدهای نفتی هنوز جهش قابل ملاحظه ای در فعالیتهای اقتصادی جامعه مشهود نبوده و اقشار مختلف از وجود تورم و کمبود اشتغال در مضیقه میباشند . چنانچه تصور شود که تنها با سرمایه گذاری در بخشهای مختلف صنعتی ، کشاورزی و خدماتی می توان بر معضلات فوق فائق آمد مسلماً ارزیابی درستی از کار و کارآفرینی به عمل نیامده است . بدیهی است که مطلوبیت سرمایه گذاری باید حداقل در دو زمینه ایجاد اشتغال و افزایش تولید ظاهر گردد و در صورتی که سرمایه گذاری به هر دلیل نتواند بازدهی لازم در موارد فوق را دارا باشد ، عملاً سرمایه گذاری غیرمفید و تلف شده خواهد بود . داشتن نگرش سیستمی و تفکر استراتژیک می تواند در حذف موانع توسعه از نقش تعیین کننده برخوردار باشد . کشورهای صاحب منابع زیر زمینی بویژه در رابطه با انرژیهای فسیلی به مدت مدید به علت عدم برخورداری از تکنولوژیهای بالا منابع فسیلی را به هدر داده و یا به قیمت های دیکته شده در اختیار ممالک توسعه یافته قرار داده اند و هم اکنون نیز گاز سرنوشتی مشابه نفت را پیدا کرده است . در یک سمینار مربوط به انرژی نگارنده زمانی که نفت به ۱۲ دلار بشکه ای عرضه می گردید اشاره کرده است که قیمت نفت به دلایل مختلف نمی تواند در حدود دوازده دلار بلکه بایستی در حدود ۱۰۰ دلار در نظر گرفته شود . این اظهار نظر یک نظری غیرقابل توجیه و غیر قابل قبول تلقی گردید در حالیکه هم اکنون در فاصله ای نه چندان دور از آنزمان ما شاهد عرضه شدن نفت به قیمت های بالای صد دلار می باشیم . اخیراً نیز در یک کنفرانس مربوط به انرژی نگارنده رقمی در حدود هزار دلار را برای آینده ای نه چندان دور پیش بینی کرده است که اینهم با تعجب حضار روبرو گردیده است . حقیقت امر این است که به منابع فسیلی هر قیمتی که منظور شود قیمت غیرمنطقی نمی باشد زیرا که به علت تجدید ناپذیری آن زمانی قیمت واقعی آن جلب توجه خواهد کرد که دنیا دوران انرژی فسیلی ارزان را پشت سر گذاشته باشد . بیشتر منابع فسیلی در دنیا به هدر رفته است و هم اکنون نیز تداوم می یابد . در چند کنفرانس خارج از کشور نیز نگارنده به هدر رفتن بیش از ۵۰٪ از منابع فسیلی در ممالک توسعه یافته و به بیشتر از آن در ممالک در حال توسعه اشاره کرده [۵ ، ۶ ، ۷] که قبل از رسیدن به دوران بحران انرژی لزوم توجه به استفاده و بهره برداری منطقی از این منابع را برای تولید و مصرف کنندگان آن الزام آور می نماید . کشورهایی که اقتصادشان وابسته به نفت بوده و علیرغم وجود آن با مشکلات عمده اقتصادی روبرو هستند بایستی قبل از به تحلیل رفتن این منافع به فکر یافتن راه حل های ممکن از بن بست های فعلی بوده و با استفاده از آن ساختار مناسبی برای تولید و رقابت و حضور در بازارهای بین المللی طراحی و به اجرا بگذارند . در نمودار شماره ۱ و در طرح پیشنهادی به مدیریت استراتژیک و برنامه ریزی اصولی برای استفاده از درآمدهای نفتی اشاره گردیده که در آن سرمایه گذاری در بخش های تحقیق و توسعه از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد .

همچنانکه ملاحظه می گردد در نمودار فوق و در طرح ارائه شده اهمیت ویژه به دانش و مدیریت آن از طریق فعال شدن بخشهای تحقیق و توسعه داده شده که بتوانند صنعت و کشاورزی را ضمن رها کردن از بند تکنولوژیهای فرسوده و از رده خارج شده به سطح رقابتی در حد بین المللی برسانند در حالیکه سرمايه گذاريها در بخش R&D امکان تحقیق برای تحقیق را نیز فراهم می نماید. در این طرح استفاده از شبکه های ارتباطی و گردش اطلاعات از طریق (IT) ضمن رسیدن به آخرین اطلاعات، پردازش و کاربردی کردن آن را نیز امکان پذیر می سازد. در این طرح توجه خاصی به تحقیق در رابطه با انرژیهای تجدید پذیر جهت جلوگیری از مصارف بی رویه از منابع انرژی فسیلی و روشهای تولید و مصارف بهینه آن داده شده است. در نهایت، عمل با روش پیشنهادی ضمن صرفه جویی گسترده از منابع فسیلی به علت رقابتی شدن تولید در صنعت و کشاورزی، در سطح گسترده به ایجاد اشتغال و رسیدن به اهداف توسعه را می تواند عملاً امکان پذیر سازد. مطالعه مقالات دیگر از نگارنده ۸-۱۶ قابل توصیه می باشد.

۵ - نتیجه گیری و پیشنهادات :

- ۱- زمانی جامعه از نظر اقتصادی توسعه می یابد که مبانی علمی - فنی تولید ، یعنی دانش علمی ، دانش فنی ، وساتل و ابزار کار و مهارتهای خود را از وضعیت قبل از انقلاب صنعتی به وضعیت پس از انقلاب صنعتی متحول سازد .
- ۲- اگر در جمهوری اسلامی ایران قابلیت تولید و صدور مد نظر باشد ، بدون شک نفت ، گاز محصولات پتروشیمی ، فرش ، خشکبار ، ادویه جات و خاویار ردیفهای اول را به خود اختصاص میدهند .
- ۳- برای حضور در بازارهای بین المللی ، کشور بایستی توان تولیدی و صادراتی خود را افزایش بخشد که این امر مستلزم دسترسی به سرمایه ، تکنولوژی ، مدیریت و بازارهای کشورهای توسعه یافته می باشد .
- ۴- مطلوبیت سرمایه گذاری باید حداقل در دو زمینه ایجاد اشتغال و افزایش تولید ظاهر گردد و در صورتی که سرمایه گذاری به هر دلیل نتواند بازدهی لازم در موارد فوق را دارا باشد ، عملاً سرمایه گذاری غیر مفید و تلف شده خواهد بود .
- ۵- در نمودار شماره ۱ و در طرح ارائه شده ، با مدیریت استراتژیک و برنامه ریزی درآمدهای نفتی در سه شاخه صنعت ، تحقیق و توسعه و کشاورزی بکار گرفته می شوند که در آن با دانش محوری و استفاده از شبکه های ارتباطی و گردش سریع اطلاعات (IT) حذف تکنولوژیهای ناکارآمد و جایگزینی آن با تکنولوژیهای بالا در جهت رقابت پذیری صنعت و کشاورزی امکان پذیر گردیده و زمینه نوآوری در انرژیهای تجدید پذیر و صرفه جوئی از انرژیهای فسیلی فراهم می گردد که در نهایت ضمن کارآفرینی و اشتغال رسیدن به اهداف توسعه را نیز می تواند در پیامد داشته باشد .
- ۶- برای موفقیت در عرصه های رقابتی بایستی در مقیاس جهانی فکر کرده و در سطح ملی عمل نمود . کشور ایران با بهره مندی از نیروهای انسانی هوشمند و آگاه و برخورداری از منابع زیرزمینی در کمترین زمان ممکن می تواند با پشت سر نهادن فراز و نشیب توسعه به رده کشورهای توسعه یافته ارتقاء یابد . رسیدن به یک چنین هدفی مدیریت علمی و آگاهانه منابع انسانی و طبیعی را طلب می نماید .

۶- منابع :

- ۱- عظیمی حسین ، مدارهای توسعه نیافتگی در اقتصاد ایران ، نشر نی ، تهران ۱۳۷۴ .
- ۲- گزاویه دوپوئی ، فرهنگ و توسعه ، مترجمان : فاطمه فراهانی ، عبدالحمید زرین قلم ، مرکز انتشارات کمیسیون ملی یونسکو در ایران ، تهران ۱۳۷۴ .
- ۳- فاخری مهدی، راه کارهای الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت، نشر ثالث، تهران ۱۳۸۶ .
- ۴- ادیب محمد حسین، ایران و سازمان تجارت جهانی، ناشر مولف، اصفهان ۱۳۸۰ .
- 5 – Sahatimehr – Azim – (IT) management in the organizations of the Developing countries . IRMA conference , Vancouver , Canada 19-23 May 2007 .
- 6 – Sahatimehr , Azim , Management , Marketing and Technology Problems in Developing Countries , IAABD , London , 2007 .
- 7 – Sahatimehr – Azim – Management Effects on Solving Energy Crises , Werc – IX , Florence , Italy , 19-25 Avgvst 2006 .
- ۸- ساحتی مهر ، عظیم ، ((سیکل S.T.R و نقش آن در ارتقاء علمی و روزآمد کردن اطلاعات متخصصین در صنعت)) مقاله ارائه شده در دومین کنگره سراسری توسعه ارتباط صنایع با مراکز آموزشی مهر ماه ۱۳۷۳ .
- ۹- ساحتی مهر ، عظیم ، ((بررسی فعالیتهای کارکردی متقابل دولت دانشگاه و صنعت در سیکل فکر ، طرح اجراء)) I . D . E . A)) مقاله ارائه شده در سمینار همکاریهای دولت ، دانشگاه ، صنعت ، تهران دانشگاه امیرکبیر ۲۲ - ۲۴ آذرماه ۱۳۷۴ .
- ۱۰- ساحتی مهر ، عظیم ، ((نظریه زمان فاکتور گمشده در مکان و حرکت)) ، مقاله ارائه شده در سمینار علم لجستیک و کاربرد آن در سازمان ، تهران - دانشگاه امام حسین ۱۲ و ۱۳ دیماه ۱۳۷۴ .
- ۱۱- ساحتی مهر ، عظیم ، ((نظریه مدیریت مثلثی برای جابجائی T.M.T)) ، مقاله ارائه شده در سمینار مدیریت و رهبری در سازمان تهران ۱۳۷۵ .
- ۱۲- ساحتی مهر ، عظیم ، ((نظریه بایدها و نبایدها در تحقیق و توسعه)) ، مقاله ارائه شده در سمینار تحقیق و توسعه در واحدهای صنعتی وزارت صنایع ، مشهد ۶ و ۷ آذر ۱۳۷۵ .
- ۱۳- ساحتی مهر ، عظیم ، ((نظریه توان در محدودیت ناتوانی)) ، مقاله ارائه شده در نخستین کنگره تخصصی استاندارد و بهبود کیفیت در صنعت خودرو ، کرج مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران ، ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ آذرماه ۱۳۷۵ .
- ۱۴- ساحتی مهر ، عظیم ، ((تئوری ارتباطات با مثلث مدیریت)) مقاله ارائه شده در چهارمین کنگره سراسری همکاریهای دولت ، دانشگاه و صنعت برای توسعه ملی ، دانشگاه صنعتی امیرکبیر ، تهران در مورخه ۷۷/۲/۳۱ .
- ۱۵- ساحتی مهر ، عظیم ، ((نظریه محدودیتهای در دست آوردهای آموزش عالی)) ، مقاله ارائه شده در سمینار ((نقش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی در رشد و توسعه کشور)) تبریز دانشگاه آزاد اسلامی ۷۶/۱۲/۱۷ و ۷۶/۱۲/۱۸ .
- ۱۶- ساحتی مهر ، عظیم ، ((معرفی سیکل S.E.R و کاربرد آن در دانشگاه جامع تکنولوژی)) ، مقاله ارائه شده در سمینار بین المللی - آموزشهای علمی ، کاربردی فنی و حرفه‌ای دانشگاه تهران ۲ - ۴ خرداد ۱۳۷۳ .